

Link do produktu: <https://quaestio.com.pl/idea-i-panstwo-korona-krolestwa-czech-w-latach-1457-1547-11-p-25.html>

Idea i państwo. Korona Królestwa Czech w latach 1457-1547 (11)

Dostępność	Publikacja w opracowaniu
Numer katalogowy	37
Podtytuł	Tom IV. Król i stany. Część 4. Duchowieństwo: struktury i instytucje
Autor/Autorzy	Bogusław Czechowicz
Oprawa	mięka

Opis produktu

Streszczenie

Czwarta część tomu czwartego zamyka panoramiczne ujęcie stanów poszczególnych krajów Korony Czeskiej, a może (zintegrowanych albo przynajmniej integrujących się?) stanów całej Korony Czeskiej. Poświęcona jest duchownym wszystkich szczebli, od biskupów po wędrownych kaznodziejów i pustelników. Nie obejmuje struktur kościoła luterańskiego i braci czeskich, albowiem dużo uwagi zostanie im poświęcone w tomach V i VI. W książce starano się dać całościowy obraz struktur przede wszystkim Kościoła katolickiego. Był on bowiem ponadpaństwowy, a gremia kanonickie skupiały osoby z różnych krajów koronnych. Ta ponadregionalność w jeszcze większym stopniu dotyczy klasztorów, które cechowała większa lub mniejsza mobilność (zależnie od reguły). Dlatego też duchowieństwo i struktury kościelne jawią się jako bardzo interesujący, ale zarazem mało pod tym względem rozpoznany czynnik integrujący Koronę Czeską. Więcej na ten temat da się powiedzieć w stosunku do elity kleru: biskupów, kanoników, opatów, komturów, mistrzów, przeorów i ksieni, ewentualnie kleru sprzyjającego reformacjom w pierwszych dekadach XVI wieku – nader mobilnego, także ponad granicami krajów koronnych.

Tak jak w częściach drugiej i trzeciej tomu czwartego, skupiono się tu na działalności kulturotwórczej duchownych, zwłaszcza na sferze artystycznej. Prezentację tego stanu rozpoczęto od prób obsady wakującego praskiego stolca arcybiskupiego, by bliżej przyjrzeć się kapitule metropolitarnej na Zamku Praskim. Następnie skoncentrowano się na biskupach w diecezjach ołomunieckiej i wrocławskiej, by powrócić do zagadnień praskich związanych z funkcjonowaniem kościoła utrakwistycznego, służących mu biskupów oraz urzędów konsystorskim (obok praskiego także w Kutnej Horze). Rozdział zamyka przegląd kapituł katedralnych w Czechach (pozostałe praskie, litomierzycka i czeskokrumłowska), na Morawach (oprócz ołomunieckiej – kromierzyńska i brneńska), Śląsku (wrocławskie, głogowska, opolska, legnicka / legnickie?, brzeska, nyska, raciborska i głogówecka) oraz górnolżyckiej w Budziszynie.

Tak jak w przypadku miast królewskich, pewne wątki i dokonania pojawiły się w tomach poprzednich (i pojawią w kolejnych), o ile wiązały się horyzontem ogólnopaństwowym (jak w przypadku katedr w Pradze i Wrocławiu czy politycznie silnie zaangażowanych obserwantów i niektórych ich klasztorów).

Najobszerniejszy rozdział drugi dotyczy wspólnot zakonnych, uszeregowanych w podziale na kanoników regularnych i kanonicki regularne św. Augustyna – zgromadzenia bliskie swym charakterem kapitułom – następnie zgromadzenia kontemplacyjne z benedyktynami, cystersami i norbertanami na czele; potem zakony rycerskie i szpitalne, gdzie prym wiodli joannici i krzyżacy, wreszcie zakony kaznodziejskie (żebrowe). Tu obok dominikanów i minorytów szczególne miejsce przypadło wspomnianym już obserwantom.

Kolejny rozdział dotyczy próby ujęcia kleru diecezjalnego, przy czym – wobec deficytów bibliograficznych, nie dających szans na stworzenie obrazu syntetycznego – skupiono się głównie na przeglądzie wiejskich kościołów. Pogrupowano je z uwzględnieniem inicjatyw budowlanych zawartych między połowami XV i XVI wieku. I tak, obok już dawno zarysowanych w literaturze grup kościołów południowoczeskich czy tych na pograniczu łżycko-śląskim, wyodrębniono grupę południowomorawską, podświdnicką i okołowrocławską oraz dolnośląską (z kontynuacją na obszarze Brandenburgii), a także zwrócono uwagę na fenomen kościołów drewnianych z tego czasu na wschodnich peryferiach Śląska. Omówiono także co

ciekawsze inicjatywy fundatorskie wiejskich proboszczów, wśród których prym wiodą duchowni z południowoczeskiego Kájova, południowomorawskich Hnanic lub śląskich Śmiałowic i Sośnicy. Omówiono też świadectwa aktywności pustelniczej. Od niej, z racji poczynąń takich ludzi, jak praski kaznodzieja i reformator Matěj Poustevník, krok już do narodzin reformacji, nie tylko tej luterńskiej. Uwagi na jej temat zawarte w krótkim rozdziale czwartym zamykają książkę.

Bogato ilustrowane wydawnictwo stawia wobec wielu wyzwań, tak na polu historii, gdzie szczególnie cenne byłyby dalsze badania prosopograficzne, jak i historii sztuki, zwłaszcza w odniesieniu do najbardziej zaniedbanych dokonań na czeskokoronnej prowincji. Nie raz zaskakuje ona jakością dokonań czy to na polu architektury, czy pozostałych sztuk. Regionalizacja dotychczasowych badań lub też zamykanie ich w granicach współczesnych nam państw nie służy dostrzeganiu powiązań, które książka ta ujawniła. Bez wątpienia jest ich więcej. Trzeba tylko chcieć je wysledzić.

Spis treści

Wstęp

1. Archidiecezje i diecezje, biskupstwa i biskupi, kapituły i kanonicy

1.1. *Vacat* na praskim stolcu arcybiskupim i praska kapituła metropolitalna jako organ

wykonujący władzę w (archi)diecezji

1.2. Diecezja morawska i biskupi ołomunieccy

1.3. Diecezja śląska i biskupi wrocławscy

1.4. Kościół utrakwistyczny – biskupi i konsystorze

1.5. Kapituły kolegiackie

2. Wspólnoty zakonne

2.1. Kanonicy regularni św. Augustyna i żeńska gałąź zakonu

2.2. Zgromadzenia kontemplacyjne

2.2.1. Benedyktyni i benedyktynki

2.2.2. Cysterski i cysterki

2.2.3. Norbertanie i norbertanki

2.2.4. Magdalenki

2.2.5. Cyriacy i paulini

2.2.6. Kartuzi

2.3. Zgromadzenia zakonne rycerzy i szpitalników

2.3.1. Joannici

2.3.2. Krzyżacy

2.3.3. Bożogrobcy

2.3.4. Krzyżowcy z czerwoną gwiazdą

2.3.5. Duchacy i antonianie

2.4. Zakony kaznodziejskie (zwane żebraczymi)

2.4.1. Dominikanie i dominikanki

2.4.2. Augustianie eremici

2.4.3. Karmelici i serwici

2.4.4. Minoryci i klaryski

2.4.5. Obserwanci

3. *Kněz obyčje anjelské a obcování mezi lidmi dobre aby měl.* Kler (nie tylko) diecezjalny

3.1. Mansjonarze i altaryści

3.2. Duchowni wśród świeckich – proboszczowie i wikariusze. Kilka impresji

3.3. Pustelnicy i wędrowni kaznodzieje

4. *In quae venimus sine duce et doctore Bohemico.* U progu kolejnej fali reform

Zakończenie

Wykaz źródeł i literatury.

Spis ilustracji

Summary

Indeks osobowy

Indeks topograficzny